

УДК 81-13:811.11

РОЛЬ ГЕНДЕРНОЇ ЛІНГВІСТИКИ У НАВЧАННІ ТА ВДОСКОНАЛЕННІ НАВИКІВ ПЕРЕКЛАДУ

Греков В.О.

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Дана стаття містить аналіз ролі такої дисципліни, як гендерна лінгвістика, у навчанні та роботі професійного перекладача. Подано графічні дані, що наочно ілюструють матеріал, причини викладання даної дисципліни у ВНЗ для спеціальності «Переклад» та на факультетах лінгвістичного спрямування, а також проаналізовано на конкретних прикладах, як гендерна лінгвістика становлять інтерес для початківця і професійного перекладача, і чим саме. Стаття містить тлумачення базових понять та термінів, а також приклади і історію виникнення гендерних розбіжностей (здебільшого на матеріалі української, англійської та німецької мов), із поясненням необхідності їх вивчення саме для перекладачів. Досліджено механізм залучення гендерно-лінгвістичних даних у процес перекладу. Стаття може стати у пригоді як студентам філологічних спеціальностей, так і фахівцям у галузі перекладу.

Ключові слова: мовознавство, гендерна лінгвістика, переклад, професійний перекладач, гендерні розбіжності, мовленнєві закономірності.

Гендерна лінгвістика є дисципліною, обов'язковою для вивчення на філологічних факультетах, причому саме для перекладачів вона становить чи не більший інтерес, позаяк вони уможливають міжкультурну комунікацію, а носії кожної культури належать до того чи іншого гендеру, тому перекладач має бути обізнаним у гендерно-лінгвістичних аспектах не однієї мови, як філолог, а одразу двох, що суттєво збільшує навантаження. **Проблемою** даної статті є висвітлення того, чому гендерна лінгвістика становить особливий інтерес для початківців, професійних перекладачів та студентів спеціальності «Переклад», оскільки це допоможе студентові більш ефективно структурувати процес навчання, а фахівцеві – доповнити проміжки у наявних знаннях.

Незважаючи на те, що гендерна лінгвістика як мовознавча дисципліна виникла і сформувалася лише у останній чверті двадцятого сторіччя, власне темі гендерної лінгвістики було присвячено деяку кількість публікацій, зокрема радянських [4, 6], зарубіжних [7, 8, 9] та російських [1, 2, 3, 5]. Проте жодне з цих джерел не розглядає питання ролі, що її відіграє гендерна лінгвістика для перекладачів, ані містить відомості, корисні для перекладачів, що видаються найбільш важливими для залучення у практичну перекладацьку діяльність. **Це зумовлює актуальність даної статті.**

Отже, метою даної статті є:

- Прояснити роль дисципліни «гендерна лінгвістика» в навчанні професійних перекладачів;
- Назвати причини, з яких гендерні лінгвістичні знання є необхідним інструментом у роботі перекладача як міжкультурного комунікатора;
- Довести необхідність вивчення перекладачем певних галузей гендерної лінгвістики та практичного застосування засвоєного в процесі вивчення даної дисципліни теоретичного матеріалу.

Виклад основного матеріалу. Фактично гендерна лінгвістика є дисципліною на перехресті соціолінгвістики та психолінгвістики, проте предмет її вивчення дозволяє винести її в окрему дисципліну, оскільки гендерна лінгвістика розглядає аспекти особливостей, характеристик і розбіжностей жіночого та чоловічого мовлення. Утім, не все так просто, і гендерна лінгвістика

займається не тільки дослідженням мови статей, як ми їх розуміємо. Деякі сучасні дослідники [2, 3, 9] вважають, що існує два типу статі – біологічна стаття, і стаття соціокультурна.

Під біологічною статтю розуміють комплекс анатомічних та фізіологічних особливостей, що дозволяють визначити приналежність індивідуума до конкретної статевий категорії.

Соціокультурна стаття – сукупність соціальних норм, очікувань, реакцій та цінностей, що формують окремі аспекти та риси особистості. Саме соціокультурною статтю і її дослідженням і займається гендерна лінгвістика.

Тому, оскільки дослідження соціокультурних явищ є цариною соціолінгвістики, а дослідження фізіологічних та анатомічних процесів мовлення є полем психолінгвістики, гендерна лінгвістика запозичає інструментарій в обох цих дисциплінах, використовуючи його для рішення своїх проблем.

Перші серйозні дослідження з гендерної лінгвістики, яка тоді ще не виокремилася як самостійний підрозділ мовознавства, припадають на сімдесяті роки ХХ століття, коли 1975 року у світ вийшла книга Робін Лакофф «Мова та місце жінки». Саме там було виведено основні відмінності жіночого варіанту мови від чоловічого (базуючись, в основному, на матеріалі американського варіанту англійської мови):

- 1) Жінки частіше використовують так звані «порожні» оціночні прикметники та прислівники (наприклад, «милий»);
- 2) Жінки використовують питальну форму речень у тому випадку, коли чоловік радше використає розповідну;
- 3) Жінки частіше використовують ввічливі форми;
- 4) Жінки частіше застосовують форми вираження непевності («ви знаєте», «мені здається», «напевне», «ймовірно»);
- 5) У жіночому мовленні можна частіше зустріти підсилювачі («так мило», «чаруюче»);
- 6) Граматика жіночого мовлення є гіперкоректною.

Звичайно, цей список не є вичерпним, проте той факт, що ще у 1975 році було здійснено спробу систематизувати розбіжності мовлення чоловіків та жінок, означає, що зародки гендер-

ної лінгвістики почалися десь одночасно з соціолінгвістикою та психолінгвістикою, коли дослідження із так званих зовнішньолінгвістичних дисциплін почали розростатися і набувати самобутності й самостійності.

Окрім розбіжностей лінгвістичного характеру, само собою зрозуміло, існують мовленнєві розбіжності анатомічного характеру. Фонетично помітнішим є те, що висота голосу чоловіків і жінок дуже різна. Справа у тому, що голосові зв'язки чоловіка і жінки мають різний розмір (довжину). Власне наявність кадику («адамова яблука») зумовлена тим, щоб вигадати додаткове місце на розміщення голосових зв'язок. Схема голосових зв'язок подібна до гітарних струн – якщо струну вкоротити за довжиною і затиснути сильніше, тон буде вищим. З біологічної ж точки зору довші голосові зв'язки є еволюційним проривом для захисту – володар нижчого голосу підспудно здається більшим за розміром, і тому його побоюються інші природні хижаки. Довші голосові зв'язки та низький голос приваблювали до чоловіків жінок та відлякували хижаків.

Утім, цікавим є не тільки список розбіжностей, що може бути достатньо довгим, але й причини виникнення цих розбіжностей. Вони проявляються у мовленні. Слід урахувати, що **стиль мовлення**, як загальна характеристика комунікативної діяльності людини – це набір засвоєних у процесі культурного розвитку сигналів, покликаних висловити наші думки, а також інтерпретувати слова, направлені нам, дати оціночну характеристику один одному. Зокрема, можна з усією впевненістю виділити такі причини розбіжностей у мовленнєвому стилі:

– Стиль мовлення формується із самого дитинства, і оточення однолітків має особливий вплив на це формування. Найчастіше можна побачити, що дівчата грають з дівчатами, а хлопці – з хлопцями. Дослідники з галузей психології, соціології та навіть антропології засвідчили, що хлопці та дівчата можуть знайти спільну мову, спілкуючись одне з одним, але для дівчат пріоритетним фактором є ступінь довіри в спілкуванні, а для хлопців – статус у групі.

– Дівчата грають з однією або кількома найближчими подружками. Гри дівчат переважно мірою вербальні, і в них проявляється ступінь близькості мовців. Таким чином, дівчата намагаються враховувати не тільки власні потреби, але й потреби інших, встановлюючи контакт довіри із співрозмовником. Хлопці ж збираються у більшій за кількістю, ієрархічно організовані групи. Лідери (яких в одній групі може бути кілька) прагнуть підкреслити таким чином свій статус в угрупованні. У хлопчачих компаніях «командувати» – це норма, а різкі, уривчасті, грубі репліки – спосіб виділитися, отримати підкори від інших, демонстрація сили. Це виклик оточенню і одночасно захист від них. Вміння віддавати накази підвищує авторитет хлопця у компанії. Але авторитету можна набути й іншим, теж вербальним, чином – смішними оповідками, анекдотами, історіями.

Отже, можна з повною впевненістю сказати, що **розбіжності у мовленнєвому стилі закладаються стереотипно ще в дитинстві, і потім підтримуються і розвиваються існуючою соціокультурною моделлю суспільства**. При цьому, чим розвиненішим

і не прив'язаним до правил та атавістичних уявлень про табу є суспільство, тим менше розбіжностей у мовленні представників різних гендерів.

Простим прикладом гендерного табу є слово «ведмідь». У праїндоевропейців слово, що використовувалося на позначення цього звіра, звучало як «бер» (можна провести паралелі з англійським bear та німецьким Bär). Дослідники вважають, що бего у мові того часу означало «бурий, коричневий». Проте цим словом користувалися лише мисливці, і лише, коли чоловік ішов на полювання, а сім'ї або решті племені (жінкам та дітям) було заборонено вимовляти це слово, аби не накликати звіра, тому вони використовували евфемічні описові конструкції. Так, «ведмідь» (означає «той, що відає, де мед»), «косолапий» (від характерної постави ведмедя при ходьбі) і под. Із часом в деяких мовах (західно- та південнословянські: польська, білоруська, російська, українська) евфемічна назва повністю витіснила початкову, особливо із зменшенням популяції ведмедів, розселенням населення-носіїв мови на рівнинних територіях і переходом від мисливського способу добування їжі до сільськогосподарського. У інших мовах (германські та скандинавські, зокрема, англійська та німецька) з відміною табу мисливське поняття стало основним і панівним у лексичному запасі. У романських мовах внаслідок значного впливу латинської мови на словниковий запас було взято на вжиток похідні від латинського ursus (так, французьке ours, італійське orso, португальське urso).

Іншим прикладом табу, але не-гендерним, є слово «чорт». Внаслідок сильного релігійного страху, що культивувався священниками у православній культурі, справжнє ім'я чорта не можна було використовувати, аби він не прийшов (у чому в принципі можна вбачити відголоски первісного страху перед звірями та усім, що може завдати серйозної шкоди членам племені). Тому замість іменника «чорт» також використовувати евфемізми: «лукавий», «нечистий», «рогатий», «біс». Це знайшло своє відображення і у народній фразеології «пом'янеш чорта – тут він і з'явиться», «не до ночі будь згаданий» та ін. У інших культурах спостерігається така сама тенденція до табу цього слова, так англійське «devil» замінювали як «Old Scratch» («стара закарлючка» – пояснюється тим, що канонічні описи зображували чорта згорбленим або покаліченим), «Old Nickie» («старий Нік» – використовувалося одне з найрозповсюдженіших у середньовіччі часи англійських імен), а у німецькій der Teufel замінювали на der Böse («злий»), der Schwanze («хвостатий» – обов'язкова характеристика зовнішності чорта), der Versucher («спокусувач»).

Важливим висновком із цього буде те, що із часом, із розвитком суспільства, відмиранням забобонів та атавістичного страху перед чимось, ці табу відмінялися, і розбіжностей, гендерних, соціальних, культурних, ставало все менше. Тому можна висловити надію на те, що у майбутньому їх і дедалі ставатиме все менше.

Але й досі існують суспільства регламентовані та табуйовані. Так, наприклад, у вищих колах і традиційних сім'ях Японії жінка не може першою почати розмову без вербального дозволу чоловіка на те. До речі, це має вплив і на діяльність перекладачів – японці охочіше беруть на роботу перекладача-чоловіка, аніж жінку, а до

перекладів на так званому «вищому» рівні жінки взагалі не допускаються, незважаючи на їх професіоналізм та заслуги. Табуїзованість японської мови в гендерному аспекті виражена навіть граматикично – займенник першої особи однини для чоловіка – «боку», для жінки – «атасі».

Слід, однак, зазначити, що не існує «чоловічих» та «жіночих» варіантів мови – є лише різні мовленнєві стилі, а ступінь розбіжностей між ними варіюється в залежності від мови і культурних особливостей осередку. Так, англійська мова в цьому плані достатньо нейтральна граматикично (відсутність родів у іменників та жіночих та чоловічих форм дієслів типу «прийшов – прийшла»). У німецькій ролі іменників є типовим явищем, але розбіжностей у вигляді дієслова після займенників «er» – «він» та «sie» – «вона» немає.

Якщо проаналізувати більшість мов осередків із сильним впливом табу, традицій та соціальних розбіжностей між роллю чоловіків та жінок, то значні лінгвістичні розбіжності проявляються на фонетичному та морфологічному рівнях. Так, мова племен, що населяли акваторію Карибського басейну, мала жіночий та чоловічий варіанти, які розрізнялися морфологічно (частина коренів, що використовувалися для побудови похідних слів), а також низка граматичних показників. Цікавим було те, що ці два варіанти залежали не від статі мовця, а від статі співрозмовника: з чоловіками розмовляли чоловічим варіантом, із жінками – жіночим. Цей факт був описаний ще першими дослідниками цих суспільств у XVII столітті. У їх дослідженнях було також описано, що порушення цих встановлених норм, наприклад, на Антильських островах, могло нести образливий характер, вважалося адміністративним порушенням та несло суворе покарання.

У мовленні африканського племені зулу система табу сягнула найвищої точки впливу на гендерну лінгвістику мови – заміжня представниця племені зулусів не мала права вимовляти вголос імена батька та братів її чоловіка. У певних випадках їй навіть заборонялося вимовляти у словах звуки, які могли якось асоціюватися з табуїваними іменами, тобто жінка не могла загальноприйнятим чином вимовити будь-яке, навіть найрозповсюдженіше слово, якщо воно містило характерний звук, що входив до складу імен родичів її чоловіка.

У мовах більш розвинених і розповсюджених розбіжності у мовленнєвих стилях виражені не так чітко, при цьому майже суто лексично (підбір слів) та синтаксично (використання певних типів речень, побудова висловлювання). Але перш ніж подавати списки цих розбіжностей із коментуванням, треба зазначити, що слід поділяти мовлення на письмове та усне, причому розбіжності в кожному з них різні. Це пояснюється тим, що в усному мовленні присутній компонент спонтанності, тоді як в письмовому більше розвиненим є компонент формальності (табл. 1).

Усне мовлення чоловіків і жінок має більше розбіжностей, ніж письмове, і за умов його аналізу не можна спиратися на існуючі в суспільстві стереотипи, а тільки на фактичні дані аналізу. Так, ми звикли до твердження, що жінки багато базикають і частіше переривають співрозмовника, що може бути справедливим лише у випадку діалогічного

мовлення. У випадку ж полілогу, а також у змішаних компаніях, чоловіки говорять більше і перебивають частіше. Це пояснюється тим, що підсвідомо кожен із них прагне виявити свою позицію як лідера у новоствореній компанії, а також вербально привабити наявних жінок, як було сказано вище, коли пояснювалися причини розбіжностей у мовленні чоловіків та жінок. Жінки ж, у свою чергу, частіше роблять усні компліменти іншим, хоча існуючі стереотипи знову-ж таки підказують, що компліменти є суто чоловічою справою і призначені жінкам. Або, наприклад, якщо під мовленнєвим стилем розуміти сукупність лінгвістичних рис – фонетичних, ритмічних, інтонаційних, морфологічних, синтаксичних та лексичних – що асоціюються із чоловічою або жіночою комунікативною поведінкою, існує ще кілька стереотипів. Так, жінки можуть розмовляти швидше та образніше за чоловіків. Жінки можуть «ковтати» закінчення, а чоловіки ні. Жінки можуть більше інтонувати своє мовлення. Проте ці твердження носять суто стереотипний характер, і на відміну від інших критеріїв, зафіксованих тут, є суто індивідуальними або навіть ситуативними. Важливо для перекладача чітко розуміти, що культурні норми, закарбовані у свідомості членів певного соціуму, можуть бути несправедливими для членів іншої спільноти, або взагалі не відповідати реальності і не мати фактичного підтвердження.

Таблиця 1

Чоловіче письмове мовлення	Жіноче письмове мовлення
<ul style="list-style-type: none"> – велика кількість ввідних слів, особливо тих, що констатують факт та вводять логічні відношення між частинами змісту висловлювання («безсумнівно», «очевидно», «тож», «отже», «внаслідок цього»); – систематизація та упорядкування частин висловлювання («по-перше», «по-друге», «перш за все», «у першу чергу», «далі», «крім того»); – наявність великої кількості абстрактних іменників («аналіз», «синтез», «компетентність», «впровадження»); – скупі оцінки і, як правило, малий набір оціночних засобів (прикметників, метафор, порівнянь); – рідке використання знаків оклику для спонукальних та окличних речень взагалі; – у неформальному чат-спілкуванні чоловіче письмове мовлення містить лише найпростіші смайли або ж вони просто відсутні; – у чоловічому письмовому спілкуванні на форумах та чатах наявна більша кількість друкарських помилок, які вони або не помічають, або не вважають за потрібне виправляти, оскільки вони не впливають на інформативну складову висловлювань. 	<ul style="list-style-type: none"> – більша кількість означень, прикладок, додатків, обставин; – використання елементів непевності («ймовірно», «певне», «ніби», «наче» «може бути» і под. – ухилення від прямої односкладової відповіді; – велика кількість оціночних прикметників та прислівників («милий», «страшенно», «надзвичайно», «напрочуд»); – часте використання евфемізмів замість конкретної номінації («м'яке місце», «ці дні», «один знайомий»); – порівняно більша кількість синонімів, іноді в реченні присутні кілька означень, що майже однаково характеризують описуваний предмет; – якщо у жіночому неформальному спілкуванні на форумах та в чатах присутні друкарські помилки, жінка вичитує їх у психологічному прагненні до красивого і бажано ідеального тексту.

Наразі для гендерно-орієнтованого аналізу усного та письмового варіантів мовлення активно використовуються комп'ютери. Розроблені спеціальні програми лінгвістичного аналітичного та статистичного призначення, що частотно вибирають із тексту такі ознаки:

– кількість словосполучень «я + дієслово у чоловічому роді минулого часу»;

– питома доля пунктуаційних знаків у тексті;

– кількість частин мови (для чоловічих текстів характерна більша доля іменників та прикметників, для жіночих – займенників, прислівників та вигуків);

– формальність стилю (частіше вона вказує на чоловіче авторство тексту);

– кількість друкарських помилок (які більш притаманні чоловікам);

– синтаксична структура речень (зокрема, відомим є дослідження, проведене у співпраці російськими гендерними лінгвістами, маркетологами та працівниками комп'ютерного холдингу «Яндекс» у 2011 році. Воно було покликане виявити розбіжності між чоловічими і жіночими пошуковими запитами. Результати довели, що чоловічі запити у середньому коротші від жіночих (3,2 проти 3,5 слів). Чоловіки частіше допускають друкарські помилки, а також частіше використовують цифри та латиницю. Жінки ж частіше формують запити як запитання (як схуднути, як правильно цілуватися) і майже вдвічі частіше за чоловіків вживають назви кольорів. Різниця у тематиці полягає в тому, що чоловіків здебільшого цікавлять інформаційні технології, політичні новини, електроніка, тоді як жінки цікавляться стосунками між людьми, дітьми, модою, стилем та пошуком роботи. Тому, зокрема, запит «Mortal Combat X завантажити безкоштовно» з великою долею імовірності чоловічий, оскільки в ньому присутні назва комп'ютерної гри, набрана латиницею, друкарська помилка і римська цифра 10. Запит же «де придбати у Миколаєві продукцію «Ейвон» недорого», скоріше за все, жіночий, позаяк присутня питальна структура запиту, більша кількість слів, назва бренду косметики).

На зображення розбіжностей в усному мовленні доречніше зробити кілька таблиць, враховуючи різні аспекти. Першим зі таких аспектів назвемо принципи організації мовленнєвої поведінки, тобто використання засобів комунікації під час бесіди. За аналізу, що призводить до викладених у таблиці висновків, зазвичай підраховують кількість «відхилень» від основної теми розмови, перехід з однієї теми на іншу, залучення зовнішніх джерел інформації, неочікувані звертання від одного учасника до іншого, характер звертань, тип речень у розмові та ін. (табл. 2).

Не можна забувати й те, що сучасне суспільство еволюціонує в гендерному аспекті, а разом із ним змінюється і мова як невід'ємна та притаманна частина його культурного здобутку. Коли застарілі соціальні ролі або суспільні стереотипи суперечать свідомості та мовним нормам, люди починають свідомо перебудовувати мовленнєві формули, намагаючись перебороти гендерну орієнтованість та диференціацію у мові. Звідси, наприклад, поступове зникнення фактично деемантизованого суфіксу «man» в англійській мові у словах типу spokesman, chairman на гендерно

нейтральні spokesperson, chairperson. Формальне письмове мовлення англійської, де внаслідок відсутності флексій важко зрозуміти статево приналежність людини поза рамками особистої комунікації і за наявності суто ініціалів, нині передбачає використання абрєвіатури Мх. окрім відомих Mr. («містер») Ms. («місс» або «місіс») та Mz. («міз», звертання до незаміжньої жінки віком від 35 років, що має високий соціальний статус). Мх. у даному випадку є ввічливою формою звертання, що передбачає відсутність незручних ситуацій, коли до чоловіка звертаються, як до жінки, і навпаки, оскільки Andy Andersen може виявитися як чоловіком, так і жінкою за біологічною статтю.

Таблиця 2

Принципи організації мовленнєвої поведінки	
Чоловіки	Жінки
<ul style="list-style-type: none"> – часто переривають співбесідника; – схильні до незгоди з партнером у розмові, що часто висловлюють вербально; – тяжіють до того, щоб обирати тему розмови самостійно; – більш жорстко контролюють тему розмови і уникають відхилень від неї; – схилиються до прямого вислову власної думки з певної теми; – частіше доводять розмови до точки конфронтації; – базують свої репліки на почутому від партнера по розмові; – використовують цитати та посилання; – рідке використання вибачень та форм ввічливості, співчуття тощо. 	<ul style="list-style-type: none"> – ставлять питання; – підтримують діалог; – висловлюють згоду із співрозмовником; – стимулюють продовження розмови; – легше переключаються з однієї теми на іншу і часто сприяють таким переходам; – підтримують розмову за допомогою так званих «мінімальних відповідей» (вигуків типу «м-м-м», «угу», «ага», «еге ж»); – уникають відкритої конфронтації та суперництва на мовленнєвому рівні; – очікують реакції на власні висловлювання (знаків заохочення або підтримки, кивків, вигуків тощо); – вибачаються частіше та емоційніше від чоловіків.

Прикладом подібної гендерно-соціальної мовленнєвої зміни у німецькій є майже повна відмова від використання іменнику «Fräulein», який певний час використовувався на позначення а) дівчини у віці від 12 до 20; б) незаміжньої дівчини і в) презирливого звертання до жінок, що займали низьке соціальне положення (аналогом у англійській є слово «wench», в українській – «дівка»). Внаслідок украї негативного третього значення цього слова було вирішено виключити його із повсякденного узусу, замінивши у більшості випадків на «Frau». Або, наприклад, формою усного звертання до офіціантів у Німеччині було «Herr Ober!» – незалежно від того, якої біологічної статі особа, що працює у сфері ресторанного обслуговування. Але у 21 столітті в німецьких ресторанах все частіше можна почути «Frau Ober!», що знаменує гендерні мовленнєві і соціокультурні зміни.

Окрім того, зміни стосуються і морфології – так, в англійській мові все частіше можна побачити так звані «складний», або «двійний» займенник he\she (в іншому варіанті – s/he), покликаним якого є толерантність до гендер-

ної диференціації, ознака того, що ролі жінки у сучасному суспільстві передбачають також і її рівні права з чоловіком. Для перекладача буде доречним у діалогів переписці, перекладі юридичних документів та інших випадках використовувати саме цей займенник з метою уточнення та уникнення небажаних ситуацій.

Наступним критерієм після стилів мовленнєвої поведінки є ступінь та характер емоційного зафарблення мовлення під час комунікації. Незважаючи на індивідуальність емоційного рівня особистості, певні закономірності було помічено під час аналізу в переважній більшості випадків (табл. 3).

Таблиця 3

Емоційне зафарблення мовлення	
Чоловіки	Жінки
<ul style="list-style-type: none"> - довші речення; - наявність обценної лексики; - якщо оцінка присутня, вона частіше негативна; - лексика стилістично знижена. 	<ul style="list-style-type: none"> - речення коротші, але поширені, наявні дублюючі прикметники та прислівники; - частіше присутня позитивна оцінка; - загальний емоційний фон мовлення значно чіткіше виражений від чоловічого; - більша наявність тропів та образних конструкцій, що носять те чи інше забарвлення.

Таблиця 4

Використання частин мови у мовленні	
Чоловіки	Жінки
<ul style="list-style-type: none"> - дієслова використовуються для того, щоб надати мовленню динамічності та чіткості, а також – за допомогою часових форм – надати висловлюванню послідовності; - значна доля іменників є абстрактними; - займенники частіше використовуються у присвійній формі («мій», «твій», «ваш»), імовірно внаслідок звички до диференціації об'єктів та явищ, а також виявлення їх приналежності. 	<ul style="list-style-type: none"> - дієслова використовуються для того, щоб мовлення було жвавішим, при цьому підбір дієслова виявляє образність та творчий підхід до формулювання висловлювань; - іменники використовуються на позначення реальних предметів об'єктивної дійсності; - превалюють особові займенники («я», «ми», «вона»); - велика кількість образних синонімів у різних частинах мови.

Наступний критерій носить граматичний характер, і стосується використання частин мови

у мовленні та призначення їх у висловлюванні, яке закладається мовцем. Цікавим є те, одні й ті самі частини мови чоловіки і жінки використовують часто з різною метою (табл. 4).

Нарешті, останній статистично виявлений під час аналізу критерій – це типи побудови та зв'язку речень у висловлюванні. Його також було виведено на основі частотного аналізу (табл. 5).

Таблиця 5

Зв'язок між частинами висловлювання	
Чоловіки	Жінки
<ul style="list-style-type: none"> - часте використання підрядного синтаксичного зв'язку; - використання підрядних речень часу, мети та місця; - побудова логічних ланцюжків та ієрархій; - ознаки причинно-наслідкового зв'язку; - чітка і однозначна побудова питальних речень; - часте застосування наказів та імперативу. 	<ul style="list-style-type: none"> - часте використання складносурядних речень з кількома предикативними центрами; - використання підрядних речень порівняння та умовних підрядних; - вираження прохань у непрямій формі; - завуальована побудова питальних речень та відповідей.

Підбиваючи підсумки, скажемо, що всі вищезазначені аспекти гендерних розбіжностей є надзвичайно важливими для практикуючого перекладача, тому що:

1) При перекладі замовника\замовниці реципієнту будь-якої статі слід максимально враховувати їх особливості мовлення. Деякі з них можуть нести індивідуальний характер, інші – гендерний, і тому перекладати жінку\чоловіка слід відповідним чином, повністю зберігаючи інформативний та емотивний аспекти її висловлювання, його структуру та порядок;

2) за умов письмового художнього перекладу мовлення чоловічого та жіночого персонажів відрізняються один від одного, і знання засад гендерної лінгвістики допоможе більш адекватно перекласти текст;

3) нюанси гендерних та соціокультурних розбіжностей в усному мовленні є надзвичайно тонкими і важливими під час, наприклад, політичного перекладу на високих рівнях, або ж бізнес-перекладу. Тому слід враховувати їх, перш ніж остаточно формулювати текст перекладу.

Список літератури:

1. Арутюнова Н. А. Язык речевых действий / Н. А. Арутюнова. – Москва: Наука, 1994. – 192 с.
2. Гетте Е. Ю. Речевое поведение в гендерном аспекте: проблемы теории и методики описания: дис. канд.: 10.02.19 / Гетте Елена Юрьевна – Воронеж, 2004. – 102 с.
3. Кирилина А. В. Гендерные исследования в лингвистике и теории коммуникации / А. В. Кирилина. – Москва: РОССПЭН, 2004. – 255 с.
4. Лейчик В. М. Люди и слова / В. М. Лейчик. – Москва: Наука, 1982. – 176 с.
5. Мельникова А. А. Язык и национальный характер / А. А. Мельникова. – Санкт-Петербург: Речь, 2003. – 320 с.
6. Серебренников Б. А. Роль человеческого фактора в языке / Б. А. Серебренников. – Москва: Наука, 1988. – 421 с.
7. Carr J. Boys and Foreign Language Learning / J. Carr, A. Pauwels. – New York: Palgrave MacMillan, 2006. – 241 с.
8. Dunbar R. Grooming, Gossip and the Evolution of Language / Robin Dunbar. – London: Faber and Faber Ltd., 1997. – 121 с.
9. Eckert P. Language and Gender / Penelope Eckert. – Cambridge: Cambridge University Press, 2003. – 379 с.

Греков В.О.

Черноморський національний університет імені Петра Могили

РОЛЬ ГЕНДЕРНОЙ ЛИНГВИСТИКИ В ОБУЧЕНИИ И СОВЕРШЕНСТВОВАНИИ НАВЫКОВ ПЕРЕВОДА

Аннотация

Данная статья содержит анализ роли такой дисциплины, как гендерная лингвистика, в обучении и работе профессионального переводчика. Предоставлены графические данные, наглядно иллюстрирующие материал, причины преподавания данной дисциплины в ВУЗах для студентов специальности «Перевод» и на факультетах лингвистической направленности, а также проанализировано на конкретных примерах то, как гендерная лингвистика представляет интерес для начинающего и профессионального переводчика, и чем именно. Статья содержит толкование базовых понятий, а также конкретные примеры (в основном на материале украинского, английского и немецкого языков) с пояснением необходимости изучения гендерного анализа непосредственно для переводчиков. Исследован также механизм вовлечения данных языковедческих знаний в процесс перевода. Статья будет интересна как студентам филологических специальностей, так и специалистам в области перевода.

Ключевые слова: языкознание, гендерная лингвистика, перевод, профессиональный переводчик, гендерные различия, речевые закономерности.

Grekov V.O.

Petro Mohyla Black Sea National University

THE ROLE OF GENDER LINGUISTICS IN STUDYING AND ENHANCING TRANSLATION SKILLS

Summary

The article features an analysis of the role of Gender Linguistics as a scientific discipline in the preparation and operation of a professional translator and interpreter. It contains visuals enabling the understanding of the concepts given in the article, basic principles for lecturing the course at universities having «Translation and Interpreting» among their classes at foreign language departments. It also contains the analysis of basic notion of the discipline, as well as illustrative examples of various gender-based differences (largely in Ukrainian, English and German) and the explanation of what interest they are for beginners and professional interpreters. The author also studied the mechanisms of outsourcing theoretical gender linguistic data in the process of translation. The article may be of interest both for the students of philology and those employed in the field of translation.

Keywords: linguistics, gender linguistics, gender, interpreting, professional translator, gender differences, speech patterns.